

ΣΤ

**Η ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΣΤΗΝ Β/ΘΜΙΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΙΣ
ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.**

Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ - ΑΙΜ. ΜΠΑΝΟΥ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. Εισαγωγή
2. Μορφές και Διαδικασίες Αυτοαξιολόγησης στα Κράτη-Μέλη της Ε.Ε.
3. Συμπεράσματα της Συνάντησης

ΣΤ. Η ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

1. Εισαγωγή

Το Ευρωπαϊκό Εργαστήριο οργανώθηκε από το Τμήμα Αξιολόγησης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα στο διάστημα 9/12 - 11/12/1997. Έλαβαν μέρος εκπρόσωποι κρατικών υπηρεσιών και ερευνητές εκπαιδευτικών ινστιτούτων από όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κατά την πρώτη ημέρα των εργασιών έγιναν εισηγήσεις για θέματα αξιολόγησης και ποιότητας στην εκπαίδευση από τους εκπροσώπους της Ελλάδας, της Πορτογαλίας, της Γαλλίας και της Φινλανδίας, καθώς και παρουσίαση προγραμμάτων αυτοαξιολόγησης που βρίσκονται σε αρχικό στάδιο εφαρμογής στην Αυστρία, την Αγγλία και τη Σκωτία. Τη δεύτερη ημέρα των εργασιών οι συμμετέσχοντες χωρίστηκαν σε δύο ομάδες με σκοπό να συζητήσουν παράλληλα ειδικότερα ζητήματα αυτοαξιολόγησης. Την τρίτη ημέρα έγινε παρουσίαση των αποτελεσμάτων της συζήτησης από τους επικεφαλής των δύο ομάδων με έμφαση στα τελικά σημεία συμφωνίας.

Στο παρόν κείμενο παρουσιάζονται εν συντομία στοιχεία για την πορεία της αυτοαξιολόγησης στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως δόθηκαν από τους εκπροσώπους των κρατών-μελών καθώς και τα συμπεράσματα των συζητήσεων, όπως παρουσιάστηκαν κατά την τρίτη ημέρα των εργασιών. Η δεύτερη ομάδα, τις εργασίες της οποίας παρακολουθήσαμε, περιελάμβανε εκπροσώπους της Αυστρίας, του Βελγίου, της Γερμανίας, της Δανίας, της Ελλάδας, της Ισπανίας, του Λουξεμβούργου, της Ολλανδίας, της Πορτογαλίας, της Σκωτίας, της Σουηδίας και της Φινλανδίας.

2. Μορφές και Διαδικασίες Αυτοαξιολόγησης στα Κράτη-Μέλη της Ε.Ε.

Αυστρία: Δεν υπάρχει οργανωμένο σύστημα αυτοαξιολόγησης της εκπαίδευσης. Με τη συμβουλή ειδικών ερευνητών έχουν ξεκινήσει πιλοτικά προγράμματα, από τα οποία μνημονεύθηκε εκείνο που αφορά τη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση. Το πρόγραμμα αυτό εστιάζει στη βελτίωση της διαχείρισης των σχολείων με δική τους ευθύνη και, για το σκοπό αυτό, στην κατάστρωση προγράμματος δράσης από αυτά. Σκοπός του προγράμματος είναι η ανάπτυξη των σχολείων και όχι η επιβολή κανόνων και ο έλεγχος (Jurgen Horschinegg, Ομοσπονδιακό Υπουργείο Διδασκαλίας και Μορφωτικών Υποθέσεων).

Βέλγιο: Στη γαλλόφωνη κοινότητα το θέμα της αξιολόγησης γενικότερα παρουσιάζει καθυστέρηση λόγω, κατά την εκτίμηση του ομιλητή, του μεγάλου ανταγωνισμού που χαρακτηρίζει τα εκκλησιαστικά και κρατικά σχολεία και της δυνατότητας των γονέων να μετακινούν τα παιδιά τους από το ένα σχολείο στο άλλο με ευκολία. Ο νέος νόμος προβλέπει την παρακολούθηση του φαινομένου της σχολικής αποτυχίας ενώ τα τελευταία τρία χρόνια εφαρμόζεται ένα πρόγραμμα ενίσχυσης των σχολείων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, με προσωπικό και αύξηση του προϋπολογισμού τους.

Στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα αυτοαξιολόγησης συμμετέχει η γαλλόφωνη κοινότητα με ένα σχολείο. Από το 1998 κάθε σχολείο θα καταρτίζει το δικό του πρόγραμμα δράσης. Ο αιώτερος στόχος αφορά έναν συνδυασμό εξωτερικής και εσωτερικής αξιολόγησης (Jean - Louis Bouxin, Υπεύθυνος Σπουδών Υπουργείου Γαλλόφωνης Κοινότητας).

Στα σχολεία της φλαμανδικής κοινότητας εφαρμόζεται μόνο εξωτερική αξιολόγηση με επιθεώρηση κάθε έξι χρόνια. Τα σχολεία δίνουν μόνο στατιστικά στοιχεία (Paul Wijnen, Επιθεωρητής, Υπουργείο της Φλαμανδικής Κοινότητας).

Γερμανία: Λόγω του ομοσπονδιακού χαρακτήρα του κράτους υπάρχει μεγάλη ποικιλία εκπαιδευτικών μέτρων. Παραδοσιακά, οι εκπαιδευτικοί επιθεωρούνται μία φορά στη διάρκεια της καριέρας τους. Στη Βεστφαλία, στην οποία και

αναφέρθηκε ο ομιλητής, δεν εφαρμόζεται άλλου είδους αξιολόγηση, καθόσον το ζήτημα έχει και πολιτικές παραμέτρους. Όσον αφορά την αυτοαξιολόγηση ειδικότερα, βρίσκεται σε εξέλιξη ένα πιλοτικό πρόγραμμα, στο οποίο συμμετέχουν 15 σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από τη Βόρεια Βεστροφία, το Μαγδεμβούργο και τη Βρέμη. Γονείς, εκπαιδευτικοί και μαθητές σε συνεργασία θα ετοιμάσουν στο διάστημα 1996-99 σχετικό υλικό υπό μορφή ερωτηματολογίων, εγχειριδίων κ.λ.π., με σκοπό να ωφεληθούν αμοιβαία από το τελικό αποτέλεσμα και όχι να ελεγχθούν καθ'οιονδήποτε τρόπο. (Klaus Buhren, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Έρευνας Πανεπιστημίου Dortmund).

Δανία: Το εκπαιδευτικό σύστημα θέτει κοινούς στόχους αλλά καταμερίζει την ευθύνη σε τοπικό επίπεδο. Η μόνη μορφή εξωτερικής αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου που υφίσταται είναι η μελέτη των αποτελεσμάτων των τελικών εξετάσεων από εξωτερικούς εξεταστές. Ο νόμος όμως απαγορεύει την δημοσίευση των αποτελεσμάτων αυτής της αξιολόγησης. Η άτυπη αξιολόγηση περιλαμβάνει συνεργασία επιθεωρητών και εκπαιδευτικών καθώς και συζητήσεις εκπαιδευτικών και μαθητών για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής πράξης.

Επτά σχολεία της Δανίας συμμετέχουν σε πιλοτικό πρόγραμμα αυτοαξιολόγησης με σκοπό τον καθορισμό μέτρων και προτύπων αυτοαξιολόγησης (Peer Knudsen, Διευθυντής).

Ελλάδα: Δεν υπάρχει κανενός είδους τυπική μορφή αξιολόγησης. Με πρωτοβουλία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου η Ελλάδα συμμετέχει στο ευρωπαϊκό πιλοτικό πρόγραμμα αυτοαξιολόγησης με πέντε σχολεία ενώ ένα ελληνικό πρόγραμμα αυτοαξιολόγησης 6 σχολείων υπό την αιγίδα του ίδιου οργανισμού πρόκειται να ξεκινήσει από το 1998 (Χρήστος Δούκας, Σύμβουλος Τμήματος Αξιολόγησης Παιδαγωγικού Ινστιτούτου).

Ισπανία: Ο εκπαιδευτικός νόμος του 1990 προβλέπει την αποκέντρωση του εκπαιδευτικού συστήματος, η οποία δεν έχει ολοκληρωθεί. Στο διάστημα από το 1991 έως το 1996 εφαρμόστηκε σε 1000 σχολεία ένα πρόγραμμα αξιολόγησης, γνωστό ως EVA, που αποτελούσε μία μείξη εξωτερικής και εσωτερικής αξιολόγησης. Σήμερα η ευθύνη της αξιολόγησης έχει περιέλθει σε μεγάλο βαθμό στις τοπικές αρχές, οι οποίες

αναπτύσσουν τα δικά τους συστήματα με έμφαση σε μεθόδους εξωτερικής αξιολόγησης και με βάση τις αρχές του πρότυπου προγράμματος EVA. Η εξωτερική αξιολόγηση γίνεται συνήθως κάθε τέσσερα χρόνια και περιλαμβάνει τη διαχείριση, τις σχέσεις του σχολείου με τους γονείς, τη στάση των μαθητών απέναντι στο σχολείο, την ατμόσφαιρα που επικρατεί σε αυτό, τη μέριμνα που λαμβάνεται για ειδικές ομάδες μαθητών κ.λ.π. Σε εθνικό επίπεδο η αξιολόγηση περιλαμβάνει μελέτη των αποτελεσμάτων των τελικών εξετάσεων, της διαδικασίας διδασκαλίας και μάθησης και της επίδοσης των μαθητών.

Ένα πιλοτικό πρόγραμμα αυτοαξιολόγησης έχει αναλάβει το Εθνικό Ινστιτούτο Ποιότητας και Αξιολόγησης (Figueroa Francisco Xavier Touron).

Λουξεμβούργο: Ένα σύστημα εθνικών δεικτών αξιολόγησης βρίσκεται υπό ανάπτυξη εδώ και τέσσερα χρόνια, στο οποίο περιλαμβάνεται η επίδοση των μαθητών στο σχολείο βάσει των βαθμών αλλά και η σχέση των σπουδών με την αγορά εργασίας. Επίσης εδώ και τέσσερα χρόνια διενεργείται και έρευνα ικανοποίησης των μαθητών από το σχολείο. Κατά τη διαδικασία αυτή διασφαλίζεται η ανωνυμία των σχολείων.

Σαράντα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συμμετέχουν σε πρόγραμμα αυτοαξιολόγησης, στο πλαίσιο του οποίου θέτουν τους δικούς τους στόχους. Η αυτονομία των σχολείων είναι ένα νέο θέμα για το εκπαιδευτικό σύστημα του Λουξεμβούργου.

Ολλανδία: Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι αποκεντρωμένο και περιλαμβάνει σε μεγαλύτερο ποσοστό άτυπη αξιολόγηση που συνίσταται στην εξέταση των αποτελεσμάτων των σχολείων. Βοήθεια παρέχεται από τις κρατικές υπηρεσίες, αν ζητηθεί. Ο βαθμός επέμβασης του κράτους είναι μικρός καθώς, σύμφωνα με το σύνταγμα, η εκπαίδευση είναι ελεύθερη και η έναρξή της βρίσκεται στη δικαιοδοσία των γονέων. Εδώ και 5 χρόνια πάντως, ο νόμος υποχρεώνει τα σχολεία να καταστρώνουν πενταετές πρόγραμμα δράσης και να αναφέρουν ετησίως σχετικά στις αρμόδιες υπηρεσίες.

Η συζήτηση για την ανάπτυξη εθνικών δεικτών αξιολόγησης μεταξύ των συνδικάτων των εκπαιδευτικών και των κυβερνητικών

υπηρεσιών βρίσκεται σε εξέλιξη. Περιλαμβάνει τα αποτελέσματα των μαθητών, τη στάση των μαθητών απέναντι στο σχολείο και την εκπαίδευση του προσωπικού. Παράλληλα βρίσκονται σε εξέλιξη μελέτες ηλικιακών ομάδων μαθητών (cohort studies), που εξετάζουν την ανάπτυξη των μαθητών καθόλη τη διάρκεια των σπουδών τους με βάση την οικογενειακή, οικονομική και κοινωνική τους κατάσταση και το περιβάλλον του σχολείου, π.χ. τις σχέσεις του με την τοπική κοινότητα (Paul van Oijen, Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών).

Πορτογαλία: Το θέμα της αξιολόγησης είναι πολύ νέο στο εκπαιδευτικό σύστημα. Χίλια σχολεία συμμετέχουν σε κρατικό πρόγραμμα εσωτερικής αξιολόγησης ενώ υπάρχουν και πρόγραμμα ερευνητικών ινστιτούτων που χρησιμοποιούν περισσότερο ποιοτικούς δείκτες. Δεν υπάρχει κάποια επίσημη μορφή εξωτερικής αξιολόγησης. Ο μόνος εξωτερικός δείκτης παρακολούθησης του εκπαιδευτικού έργου είναι τα αποτελέσματα των εξετάσεων των μαθητών κατά την τελευταία σχολική χρονιά (Eunice Gois, Ινστιτούτο Καινοτομιών της Εκπαίδευσης).

Σκωτία: Τα τελευταία πέντε χρόνια εφαρμόζεται ένα μεικτό σύστημα εξωτερικής και εσωτερικής αξιολόγησης, που περιλαμβάνει και αξιολόγηση της αυτοαξιολόγησης. Επίσης κάθε σχολείο καταστρώνει τριετές πρόγραμμα δράσης. Η ανταπόκριση των σχολείων σε ποσοστό 70% κρίνεται ιδιαίτερα ικανοποιητική και από τα μέχρι τώρα αποτελέσματα φαίνεται να οδηγεί σε σημαντική (κατά 75%) βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου (Frank Crawford Hmi, Τμήμα Εκπαίδευσης και Βιομηχανίας Γραφείου Σκωτίας).

Σουηδία: Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι αποκεντρωμένο και η εσωτερική αξιολόγηση αναφέρεται στο πρόγραμμα δράσης του κάθε σχολείου. Οι κρατικές υπηρεσίες δεν έχουν προχωρήσει στον καθορισμό δεικτών αξιολόγησης αλλά βοηθούν και κατευθύνουν τα σχολεία μέσω εγχειριδίων, σεμιναρίων και προβολής των καλών παραδειγμάτων. Τα στοιχεία που συλλέγουν και αποτελούν ένα είδος εξωτερικής αξιολόγησης αναφέρονται στα έξοδα των σχολείων, την οργάνωση και τα αποτελέσματα των μαθητών.

Έχουν αναληφθεί προγράμματα αυτοαξιολόγησης, μεταξύ των οποίων αναφέρεται και το ευρωπαϊκό, όπου συμμετέχουν 43 σχολεία. Αυτά θα θέσουν τους δικούς τους εκπαιδευτικούς στόχους, ενώ το πρόγραμμα θα παρακολουθείται από εξωτερικούς παρατηρητές (Elisabeth Lindmark, Εθνική Υπηρεσία Εκπαίδευσης).

Φινλανδία: Εφαρμόζεται εξωτερική και εσωτερική αξιολόγηση. Σύμφωνα με το νέο νόμο που βρίσκεται υπό συζήτηση, κάθε σχολείο θα πρέπει να αναπτύξει το δικό του σύστημα αξιολόγησης. Για το σκοπό αυτό μπορεί να συμμετάσχει στο Εθνικό Πρόγραμμα Αξιολόγησης, που παρέχει βοήθεια σύμφωνα με τρεις αρχές που έχει θέσει το Υπουργείο Παιδείας: Επάρκεια, Αποτελεσματικότητα, Οικονομία. Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται είναι ποσοτικοί και ποιοτικοί και περιλαμβάνουν τα μαθησιακά αποτελέσματα και τα αποτελέσματα των εθνικών εξετάσεων. Παράλληλα βρίσκονται σε εξέλιξη δύο προγράμματα σε εθνικό επίπεδο, που μελετούν τα καλλιτεχνικά μαθήματα και τις ξένες γλώσσες στην επαγγελματική εκπαίδευση (Anu Raisanen, Σύμβουλος Εκπαίδευσης- Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας).

3. Συμπεράσματα της Συνάντησης

Οι εκπρόσωποι των κρατών-μελών κατέληξαν σε ορισμένες *διαπιστώσεις* που μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

1. Στις περισσότερες χώρες εφαρμόζονται συστήματα εξωτερικής αξιολόγησης, τα οποία όμως επικεντρώνονται στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και όχι του εκπαιδευτικού έργου ή της σχολικής μονάδας. Ως κριτήρια αυτών των αξιολογήσεων χρησιμοποιούνται συχνά τα αποτελέσματα των εξωτερικών εξετάσεων και ο αριθμός των μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο.

2. Υπάρχει μία αυξανόμενη τάση για την υιοθέτηση συστημάτων αυτοαξιολόγησης: Σχετικά προγράμματα βρίσκονται σε εξέλιξη σε όλες σχεδόν τις χώρες αλλά λίγες είναι αυτές (Σκωτία, Ολλανδία) που βρίσκονται σε στάδιο αρχικής εφαρμογής συστημάτων αυτοαξιολόγησης. Οι περισσότερες αναζητούν φορέα ενεργοποίησης της διαδικασίας εντός των εκπαιδευτικών τους συστημάτων.

3. Η αυτοαξιολόγηση είναι δύσκολο να εδραιωθεί σε εκπαιδευτικά συστήματα που δεν έχουν μακρά παράδοση.

Οι συμμετάσχοντες κατέληξαν επίσης στα ακόλουθα γενικά σημεία συμφωνίας:

1. Η εφαρμογή οποιουδήποτε συστήματος αξιολόγησης θα πρέπει να δίνει έμφαση στην ανάπτυξη και πρόοδο του σχολείου και όχι στον έλεγχο.

2. Η αυτοαξιολόγηση θα πρέπει να αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου μεικτού συστήματος εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης. Η συμφωνία σε αυτό το θέμα δεν υπήξε απόλυτη.

3. Οργανισμοί και πρόσωπα που εμπλέκονται στον έλεγχο του εκπαιδευτικού συστήματος θα πρέπει να διαχωρίζονται από οργανισμούς και πρόσωπα που έχουν συμβουλευτικό ρόλο.

Ειδικότερα, όσον αφορά την αυτοαξιολόγηση, συμφωνήθηκαν τα εξής:

1. Η αυτοαξιολόγηση θα πρέπει να περιλαμβάνει όλες τις πτυχές της σχολικής ζωής, από τα σημαντικότερα επιτεύγματα μέχρι την κατάσταση των τουαλετών, όπως χαρακτηριστικά ειπώθηκε.

2. Τα σχολεία θα πρέπει να αφεθούν ελεύθερα να αναπτύξουν τα δικά τους εργαλεία αυτοαξιολόγησης, αν όχι και τους δείκτες. Σημαντική θεωρείται η ανάπτυξη από τα σχολεία των δικών τους προγραμμάτων δράσης. Σ' αυτή τους την προσπάθεια πρέπει να τυγχάνουν συνεχούς υποστήριξης από αρμόδιους φορείς (βλ. παρακάτω, σχετικά με τους τρόπους ανάπτυξης δεικτών από εξωτερικούς φορείς).

3. Η αυτοαξιολόγηση θα πρέπει να εξελιχθεί σε συνήθη πρακτική των εκπαιδευτικών ως επαγγελματιών. Θα πρέπει να διαρκεί όλη τη χρονιά, μετά το πέρας της οποίας η συνέχισή της θα εξασφαλίζεται μέσω κατάλληλου μηχανισμού ανατροφοδότησης από τους αρμόδιους φορείς.

4. Θα πρέπει να εξασφαλίζεται το κύρος της διαδικασίας αυτοαξιολόγησης μέσω εξωτερικού μηχανισμού που θα περιλαμβάνει και αξιολόγηση των αξιολογητών.

Συζητήθηκαν επίσης τρόποι ανάπτυξης δεικτών αξιολόγησης, όσο το δυνατόν ευρύτερων, από εξωτερικούς φορείς. Μεταξύ αυτών αναφέρθηκαν οι μελέτες ηλικιακών ομάδων

(Ολλανδία), η συγκεκριμενοποίηση στόχων για συγκεκριμένες ομάδες σχολείων (Σκωτία, Ιταλία) και οι γραπτές εκθέσεις σχολείων (Πορτογαλία).

Κύρια σημεία προβληματισμού αποτέλεσαν ο συνδυασμός εξωτερικής και εσωτερικής αξιολόγησης και το ζήτημα της δημοσιοποίησης των αποτελεσμάτων της (αυτο)αξιολόγησης.